energiavirasto
energimyndigheten

Tämä on Energiaviraston sähköisesti allekirjoittama asiakirja.		Asiakirjan päivämäärä on:	11.12.2023
Detta är ett dokument som har signerats elektroniskt av Energimyndigheten.		Dokumentet är daterat:	11.12.2023
This is a document that has been electronically signed by the Energy Authority.		The document is dated:	11.12.2023

Esittelijä / Föredragande / Referendary

Nimi / Namn / Name:	Antti Paananen
Pvm / Datum / Date:	11.12.2023

Ratkaisija / Beslutsfattare / Decision-maker

Nimi / Namn / Name:	Simo Nurmi
Pvm / Datum / Date:	11.12.2023

Tämä asiakirja koostuu seuraavista osista:

- Kansilehti (tämä sivu)
- Alkuperäinen asiakirja tai alkuperäiset asiakirjat Allekirjoitettu asiakirja alkaa seuraavalta sivulta. >

Detta dokument består av följande delar:

- Titelblad (denna sida)
- Originaldokument Det signerade dokumentet börjar på nästa sida. >

This document contains:

- Front page (this page)
- The original document(s) The signed document follows on the next page >

Eduskunnan Talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Kansanedustaja Heikki Vestman
heikki.vestman@eduskunta.fi

Viite: Talousvaliokunnan kuuleminen 7.12.2023 asiassa KAA 4/2023vp

Energiaviraston vastaus edustaja Vestmanin kuulemisessa 7.12.2023 pyytämiin asioihin

Eduskunnan talousvaliokunnan kuulemisessa 7.12.2023 asiassa KAA 4/2023vp edustaja Vestman pyysi Energiavirastolta kirjallista vastausta eräisiin esittämiinsä kysymyksiin. Energiavirasto esittää vastauksenaan seuraavaa:

1 Talven 2022 -2023 kilpailutilanteen arviointi

Edustaja Vestman pyysi kuulemisessa kirjallisen vastauksen, onko Energiavirasto tehnyt arviointia sähkömarkkinoiden kilpailutilanteesta talvella 2022 – 2023 sekä onko kilpailu ollut toimivaa, koska aiemmin tappioita tehneet sähkön myyjät ovat vuonna 2022 tehneet merkittäviä voittoja.

Energiaviraston tehtäviin kuuluu sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 590/2023 (ns valvontalaki) 6 §:n nojalla mm. seurata sähkö- ja maakaasumarkkinoiden avoimuuden tasoa ja varmistaa, että sähkö- ja maakaasualan yritykset noudattavat avoimuutta koskevia velvollisuuksiaan sekä seurata sähkön ja maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden avaamista kilpailulle sekä kilpailun toimivuutta näillä markkinoilla.

Energiavirasto hoitaa tukkumarkkinoiden osalta em. valvontalain edellyttämää seurantatehtävää osana jatkuvaa energian tukkumarkkinoiden valvontaa. Tässä yhteydessä virasto seuraa ja valvoo energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Komission asetuksen (EU) 1227/2011 (ns REMIT-asetus) sekä tietojen antamisesta ja julkaisemisesta sähkömarkkinoilla ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 714/2009 liitteen I muuttamisesta annetun Komission asetuksen (EU) 543/2013 (ns transparenssiasetus) noudattamista. Näihin säädöksiin sisältyy avoimuutta ja läpinäkyvyyttä koskeva velvoitteita, kuten sisäpiiritiedon julkaisuvelvoite sekä velvoite toimittaa Sähkö-ENTSO:lle transparenssiasetuksessa säädettyjä markkinoita koskevia tietoa julkaistavaksi Sähkö-ENTSO:n ylläpitämällä keskistetyssä tiedotusjärjestelmässä. Sisäpiiritiedon julkaisuvelvoitteen osalta virasto seuraa jatkuvasti markkinaosapuolten julkaisemia ns. UMM-viestejä (Urgent Market Message); niiden sisältöä sekä julkaisuaikataulua.

Näiden lisäksi Energiavirasto kerää tietoa sähkömarkkinoista sekä julkaisee ja toimittaa Euroopan Komissiolle sekä energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto ACER:lle vuosittain kertomuksen Suomen sähkö- ja kaasumarkkinoista. Heinäkuussa 2023 julkaistu raportti[1] sisältää tietoja sähkö- ja kaasumarkkinoista vuonna 2022. Raportissa on mm. arvioitu sähkömarkkinoiden toimintaa erilaisilla tunnusluvuilla.

Energiavirasto on osana toimitusvelvollisen sähkön vähittäismyynnin hinnoittelusta tehtyjen tutkintapyyntöjen käsittelyä analysoinut, mikä on ollut 2022-2023 kuluttajille tarjottujen sähkön vähittäismyyntisopimusten hintojen suhde tukkumarkkinoilla olleisiin hintoihin. Energiavirasto on tehdyn analyysin pohjalta julkaissut viraston Reilua Energiaa -verkkolehdessä artikkelin ”Miten sähkön hinta määräytyy? – vähittäis- ja tukkumarkkinan vaikutus sähkön hintaan”[2].

Sähkömarkkinalainsäädäntö velvoittaa yritykset eriyttämään muut sähköliiketoiminnot verkkoliiketoiminnasta. Lisäksi muut sähköliiketoiminnot on eriytettävä muista liiketoiminoista elleivät ne ole vähäisiä. Muilla sähköliiketoiminnoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä muita liiketoimintoja kuin sähköverkkotoimintaa eli esimerkiksi sähkön tuotanto- ja myyntitoimintoja.

Energiavirasto ei ole resurssitilanteen ja tehtävien priorisoinnin perusteella seurannut ja arvioinut yksittäisten sähköyhtiöiden tuotanto- ja myyntitoimintojen kannattavuutta, koska sähkömarkkinalainsäädännön nojalla kilpailun piirissä olevien sähkön myynti- ja/tai sähköntuotantotoimintojen kannattavuutta ei säännellä eikä esimerkiksi yhtiöille aseteta vakavaraisuusvaatimuksia. Siten sähköyhtiöiden muiden sähköliiketoimintojen kannattavuuden tai taloudellisen aseman perusteella virastolla ei myöskään ole toimivaltaa tehdä yrityksiä koskevia valvontatoimenpiteitä.

2 Sähkön riittävyyden arviointi pitkällä ja lyhyellä aikavälillä

Edustaja Vestman pyysi kuulemissa kirjallista vastausta myös siihen, kenen vastuulla on sähkön riittävyyden arviointi pitkällä ja lyhyellä aikavälillä.

Valvontalain 6 §:n nojalla Energiaviraston tehtäviin kuuluu seurata sähköntuotantokapasiteettiin tehtäviä investointeja ja niiden vaikutusta sähkön toimitusvarmuuteen Suomessa.

Edelleen lain 8 §:n nojalla Energiaviraston tehtävänä on yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa seurata sähkön sekä maakaasun tarjonnan ja kysynnän tasapainon kehitystä ja tuotanto- ja varastointikapasiteettiin tehtäviä investointeja suhteessa toimitusvarmuuteen, sähkö- ja maakaasuverkkojen laatua ja niiden ylläpidon tasoa sekä toimenpiteitä sähkön ja maakaasun kysyntähuippujen kattamiseksi ja toimittajien toimitusvajauksen hoitamiseksi. Energiaviraston on lisäksi julkaistava vuosittain 31 päivään heinäkuuta mennessä sähkön ja maakaasun

[1] https://energiavirasto.fi/-/kansallinen-raportti-sahko-ja-maakaasumarkkinoista-vuonna-2022
[2] https://reiluaenergiaa.fi/syvalla/miten-sahkon-hinta-maaraytyy-vahittais-ja-tukkumarkkinan-vaikutus-sahkon-hintaan/

toimitusvarmuutta koskevat kertomukset ja toimitettava ne ministeriölle. Maakaasun toimitusvarmuutta koskeva kertomus on toimitettava myös komissiolle.

Sähkömarkkinalain 64 §:n nojalla sähkön tuottajien tulee ilmoittaa Energiavirastolle voimalaitosten rakentamissuunnitelmista ja käyttöönottamisista sekä voimalaitosten pitkäaikaisista tai pysyvistä käytöstä poistamisista.

Energiavirasto ylläpitää näiden tuottajilta saatujen ilmoitusten perustella koottua voimalaitosrekisteriä[3]. Lisäksi Energiavirasto sisällyttää edellä mainittuun Euroopan Komissiolle ja ACER:lle vuosittain heinäkuussa toimitettavaan sähkö- ja maakaasumarkkinoita koskevaan raporttiin kertomus myös toteutuneesta sähkön ja kaasun toimitusvarmuudesta raportin tarkasteluvuotena. Raportti toimitetaan tiedoksi myös työ- ja elinkeinoministeriölle.

Näiden lisäksi Energiavirasto laatii ja julkaisee vuosittain marras-joulukuun vaihteessa raportit[4] sähkön ja maakaasun toimitusvarmuudesta, joissa tarkastellaan edellisen talvikauden toteutumia sekä esitetään Energiaviraston laatimat arviot sähkötehon ja maakaasun riittävyydestä alkavalla talvikaudella.

Sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain (117/2011) (ns tehoreservilaki) 3a §:n nojalla Energiaviraston tehtävänä on lisäksi laatia kansallinen sähköjärjestelmän resurssien riittävyysarviointi EU:n sähkömarkkina-asetuksen 24 artiklan mukaisesti vähintään joka toinen vuosi.

Energiavirasto teetti kyseisen resurssien riittävyysarvioinnin Afry:llä alkuvuonna 2023[5]. Kyseisessä arvioinnissa on tarkasteltu resurssien riittävyyttä Suomessa kymmenen vuoden jaksolla vuoteen 2033 saakka. Erityisesti selvityksessä on tarkasteltu tältä pohjalta tehoreservin tarvetta vuosina 2023 – 2025. Selvitys noudattaa ACER:n vahvistamaa menetelmää, jota myös Sähkö-ENTSO käyttää laatiessaan eurooppalaista resurssien riittävyysarviointia.

Eurooppalaisten sähkön siirtoverkkoyhtiöiden yhteistyöjärjestön Sähkö-ENTSO:n on puolestaan sähkön sisämarkkinoista annetun Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetuksen (EU) 2019/943 (ns. sähkömarkkina-asetus) 23 artiklan nojalla laadittava eurooppalainen resurssien riittävyysarviointi, jossa on määritettävä resurssien riittävyyteen liittyvät huolenaiheet arvioimalla sähköjärjestelmän yleinen riittävyys nykyisen ja arvioidun sähkön kysynnän kattamiseksi unionin tasolla, jäsenvaltioiden tasolla ja tarvittaessa yksittäisillä tarjousalueilla. Sähkö-ENTSO on toteutettava eurooppalainen resurssien riittävyysarvioinnin vuosittain. Eurooppalaisen resurssien riittävyysarvioinnin on katettava jokainen vuosi mainittua arviointia seuraavalla kymmenvuotisjaksolla. ACER:sta annetun Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetuksen (EU) 2019/942 (ns ACER-asetus) artiklan 9 nojalla ACER:n tehtävänä on hyväksyä ja tarvittaessa muuttaa ehdotuksia menetelmiksi ja laskelmiksi, jotka koskevat sähkökauppa-asetuksen 23 artiklan mukaista eurooppalaista resurssien riittävyysarviointia. Lisäksi ACER antaa sähkökauppa-asetuksen 24

[3] https://energiavirasto.fi/documents/11120570/158131816/Energiaviraston+voimalaitosrekisteri+11052023.xlsx/f8f3cda7-138d-eac5-ccd6-f720e0d1e7eb?t=1700130590363
[4] https://energiavirasto.fi/-/sahkon-riittavyys-suomessa-hyva-tana-talvena
[5] https://energiavirasto.fi/-/energiavirasto-ei-hanki-tehoreservikapasiteettia-kaudelle-1.11.2023-31.10.2024

artiklan 3 kohdan nojalla lausunnon siitä, ovatko kansallisen resurssien riittävyysarvioinnin ja eurooppalaisen resurssien riittävyysarvioinnin väliset erot perusteltuja.

Edelleen riskeihin varautumisesta sähköalalla ja direktiivin 2005/89/EY kumoamisesta annetun Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetuksen (EU) 2019/941 (ns. sähkökriisiasetus) 9 artiklassa säädetään lyhyen aikavälin ja kausittaisista riittävyysarvioinneista. Asetuksen 9 artiklan 2 kohdan mukaan Sähkö-ENTSO:n on toteutettava kausittaiset riittävyysarvioinnit noudattaen asetuksen 8 artiklan mukaisesti kehitettyä menetelmää, jonka ACER hyväksyy. Sähkö-ENTSO:n on julkaistava talvikauden riittävyysarvioinnin tulokset viimeistään kunkin vuoden 1 päivänä joulukuuta ja kesäkauden riittävyysarvioinnin tulokset viimeistään kunkin vuoden 1 päivänä kesäkuuta. Se voi myös siirtää riittävyysarviointeihin liittyviä tehtäviä alueellisille koordinointikeskuksille. Sähkö-ENTSO:n on myös esitettävä riittävyysarvioinnit Komission perustaman sähköalan koordinointiryhmän kokouksessa, ja sähköalan koordinointiryhmä voi tapauksen mukaan antaa suosituksia. Sähköalan koordinaatioryhmässä on Suomesta edustajat työ- ja elinkeinoministeriöstä ja Energiavirastosta.

Lyhyemmän aikavälin sähkön riittävyysarviointien laatiminen ovat sähkön siirtoverkonhaltijoiden, kuten Suomessa Fingridin, sekä alueellisten koordinointikeskusten, kuten Pohjoismaissa Nordic RCC:n vastuulla.

Sähkön siirtoverkon käyttöä koskevista suuntaviivoista annetun Komission asetuksen (EU) 2017/1485 (ns SOGL-asetus) 105 artiklan 1 kohdan mukaan kunkin siirtoverkonhaltijan on tehtävä vastuualueensa riittävyysanalyysi arvioimalla, pystyykö sen vastuualueella tapahtuvan tuotannon ja rajat ylittävien tuontikapasiteettien summa täyttämään kokonaiskulutuksen sen vastuualueella erilaisissa toimintaskenaarioissa, ottaen huomioon asetuksen 118 ja 119 artiklassa säädetty pätötehoreservien riittävä taso. Edelleen SOGL-asetuksen 107 artiklan mukaan kunkin siirtoverkonhaltijan on tehtävä vastuualueen osalta riittävyysanalyysi vuorokautisella ja päivänsisäisellä aikavälillä.

Sähkökriisiasetuksen 9 artiklan 3 kohdan mukaan alueellisten koordinointikeskusten on toteutettava SOGL-asetuksen mukaiset seuraavaa viikkoa tai vähintään seuraavaa vuorokautta koskevat riittävyysarvioinnit noudattaen sähkökriisiasetuksen 8 artiklan mukaisesti kehitettyä menetelmää.

Tiedoksi TEM/Kuuva